

УДК 378:373.3.091.12.011.3-051]:373.3.016:[004:7

Богданович Лілія

ORCID 0000-0003-1968-2323

Аспірантка кафедри мистецьких дисциплін,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(Чернігів, Україна) E-mail: liliibohdanovych@ukr.net

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Стаття присвячена проблемі підготовки майбутніх учителів початкової школи до використання цифрових технологій на уроках мистецтва. Визначено, що використання цифрових ресурсів, їх інтеграція в освітній процес дозволяє ефективно вирішити ряд дидактичних завдань. Зокрема, перевагами використання цифрових технологій на уроках мистецтва в початковій школі є можливість проводити віртуальні екскурсії, прогулянки різними країнами, відвідувати музеї, національні парки та інші. Впровадження цифрових технологій забезпечує удосконалення освітнього процесу, доступність та ефективність сучасної освіти, підготовку майбутніх учителів до життєдіяльності в інформаційному суспільстві, створюються умови для найбільш ефективного формування умінь і навичок критичного мислення, розвитку творчого потенціалу й самореалізації особистості. Процес підготовки майбутніх учителів початкової школи потребує оволодіння ними теорією та практикою використання сучасних цифрових технологій і формування в них професійно важливих компетентностей, зокрема й мистецької.

Мета роботи полягає в дослідженні та виявленні можливостей використання цифрових технологій в освітньому процесі при підготовці майбутніх учителів початкової школи.

Методологія. Для досягнення мети використовувалися системний підхід та загальнотеоретичні наукові методи, а саме: аналіз, синтез та систематизація досліджуваного матеріалу щодо використання цифрових технологій в освітньому процесі майбутніх учителів початкової школи.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у з'ясуванні основних переваг використання цифрових технологій в процесі формування мистецької компетентності майбутніх учителів початкової школи.

Висновки. Відповідно до сучасного стану реформування освітньої сфери у статті наголошено на необхідності використання цифрових технологій у фаховій підготовці майбутніх учителів початкової школи в процесі формування їх мистецької компетентності.

Ключові слова: цифрові технології в освіті, майбутні вчителі початкової школи, мистецька компетентність, урок мистецтва, початкова школа, фахова підготовка.

Постановка проблеми. Актуальність роботи. З розвитком диджиталізації суспільства освітній процес неможливо уявити без використання сучасних технологій. Одним із пріоритетних напрямів розвитку освіти України є використання цифрових технологій, які забезпечують удосконалення освітнього процесу, доступність та ефективність навчання, а також підготовку майбутніх фахівців до життя у цифровому суспільстві, що визначає актуальність дослідження.

В епоху цифрових технологій в Україні необхідні відповідні зміни у системі освіти, а саме в підготовці майбутніх фахівців, яким необхідно навчитися використовувати в своїй діяльності сучасні цифрові технології. У зв'язку з цим постає проблема впровадження цифрових методів та засобів в освітній процес, які б посилили сприйняття та розуміння змісту будь-якої навчальної дисципліни.

У реаліях сьогодення дистанційна форма навчання стала пріоритетною, тому перед педагогом постала низка проблем: як ефективно взаємодіяти з учнями дистанційно; у чому особливості онлайн-уроків, які додатки допоможуть в ефективному проведенні онлайн-уроків, як якісно викласти матеріал; як перевіряти завдання та інші. Саме тому з розвитком цифрових технологій виникає нагальна потреба їх використання в освітньому процесі для ефективного засвоєння матеріалу та досягнення позитивних результатів навчання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сучасна система освіти потребує адаптації до вимог часу й очікувань молоді через масове й ефективне використання інноваційних освітніх технологій і дидактичних моделей, заснованих на сучасних цифрових технологіях.

Проблему використання цифрових технологій в освіті досліджували багато науковців, зокрема В. Гринько, О. Костецька, Н. Колесник, Ю. Кулімова, О. Овчарук, І. Хижняк, К. Власенко, І. Вікторенко, В. Величко, А. Черненко та ін.

Питання формування готовності майбутніх педагогів до використання інформаційно-комунікаційних технологій і хмарних сервісів у початковій школі досліджують Ю. Жук, Н. Морзе, О. Козленко, С. Колесников, О. Якушина та ін. Значний інтерес у цьому контексті становлять роботи зарубіжних авторів Ю. Маргуліса, Р. Нортона, Б. Скіннера, Є. Толмана, Дж. Хартлі та ін. [3].

Аналіз досліджень засвідчує, що нині створено сприятливі передумови для технологізації сучасної освіти, формування професійних компетентностей у майбутніх учителів початкової школи, їх цифрової грамотності та обізнаності у сфері цифрових технологій.

Процес підготовки майбутніх учителів початкової школи потребує оволодіння ними теорією та практикою використання новітніх цифрових технологій і формування в них професійно важливих рис особистості вчителя.

О. Овчарук наголошує, що в умовах швидкого розвитку сучасних цифрових технологій вчителю нової української школи необхідно володіти «цифровою компетентністю» [4].

Н. Колесник розглядає підготовку майбутніх учителів початкової школи до використання сучасних цифрових технологій саме у творчій діяльності учнів. Використання цифрових технологій змінює мову аудіовізуальних мистецтв, методи та технології виготовлення, сприйняття молодшими школярами художніх творів, що дає змогу підготувати особистість до активного життя в суспільстві й дозволить редагувати, розширювати й удосконалювати та робити більш осмисленим її соціальний досвід. На думку дослідниці, використання сучасних новітніх цифрових технологій сприяє полегшенню роботи майбутнім учителям початкової школи, а навчання дітей робить цікавішим і ефективнішим [1].

У процесі використання майбутніми вчителями початкової школи цифрових технологій забезпечується досягнення атмосфери співробітництва, порозуміння й доброзичливості, створюються умови для найбільш ефективного формування в учнів умінь і навичок критичного мислення, розвитку творчого потенціалу й самореалізації особистості.

У дослідженні І. Хижняк визначено актуальність підготовки майбутнього фахівця початкової освіти до застосування цифрових засобів навчання в професійній діяльності. Зазначається, що за наявної системи професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи рівень розвитку операційно-діяльнісного та проєктивного компонентів його готовності до застосування цифрових засобів навчання перебуває на недостатньому рівні. Відтак опанування теоретичних і практичних засад роботи з цифровими засобами навчання на уроках у початковій школі та заняттях у ЗВО має бути вагомим частиною професійної підготовки майбутніх фахівців початкової освіти і реалізовуватися системно на всіх заняттях професійного циклу [5].

Мета полягає в дослідженні та виявленні можливостей використання цифрових технологій в освітньому процесі при підготовці майбутніх учителів початкової школи.

Методологія ґрунтується на застосуванні системного підходу та загальнотеоретичних наукових методів, зокрема: аналіз, синтез та систематизація досліджуваного матеріалу щодо впровадження інформаційно-комунікативних технологій в умовах розвитку сучасного суспільства.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у з'ясуванні основних переваг використання цифрових технологій в процесі формування мистецької компетентності майбутніх учителів початкової школи.

Результати дослідження. Використання цифрових технологій в освіті є однією з найбільш актуальних і стійких тенденцій розвитку світового освітнього процесу. Цифрові технології дозволяють інтенсифікувати освітній процес, збільшити швидкість та якість сприйняття, розуміння та засвоєння знань.

Одним із головних інструментів успіху Нової української школи є наскрізне застосування інформаційно-цифрових технологій в освітньому процесі. Сучасний учитель має навчитися створювати та використовувати мультимедійний та інтерактивний контент, щоб зацікавити цифрове покоління учнів. Цифрові технології дозволяють зробити процес навчання мобільним, диференційованим та індивідуальним, оскільки за допомогою медіа та інтерактивних засобів педагогічним працівникам освіти легше використовувати підхід до викладання на основі впровадження інноваційних підходів, включаючи використання Google-сервісів, Е-посібників, мультимедійних презентацій, використання веб-квестів, «кейсів», методу проєктів, розвивальних навчальних ігор тощо. Як результат – здобувачі освіти набагато краще засвоюють інформацію, перебуваючи в емоційно-комфортному середовищі, не втрачають бажання навчатись.

У сучасній науково-педагогічній літературі існують різні підходи до визначення поняття «цифрові технології». Спочатку, цей термін використовувався для позначення технологій, що містять двійковий код. Однак, через широке поширення різноманітних девайсів, гаджетів (комп'ютерів, ноутбуків, мобільних пристроїв, смартфонів та ін.), слово «цифровий» перейшло у більш широке використання, і стало синонімом слів «електронний» і «комп'ютерний». Змінюється і термінологія, яка описує технічні засоби: так, поступово відбувається витіснення терміна «інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ)» більш сучасним терміном «цифрові технології».

А. Черненко визначає цифрові технології як широкий спектр інструментів і ресурсів, що містять інформацію, представлену у різних форматах, на базі різноманітних девайсів та гаджетів. Сам термін «цифрові технології», який є на сьогодні більш сучасним та зрозумілим для нового покоління, розглядається дослідницею, як об'єднання комп'ютерних, електронних, інформаційних, інформаційно-комунікаційних та телекомунікаційних технологій. Безперечно, цифрові технології є незамінною та інтегрованою складовою навчання майбутніх учителів [6].

Ю. Кулімова, досліджуючи питання використання веб-технологій у процесі психолого-педагогічної підготовки майбутніх учителів початкової школи, робить висновок, що впровадження зазначених технологій сприяє розвитку творчих та інтелектуальних здібностей студентів, навчальної мотивації та пізнавальної активності, налагодженню ефективної мобільної комунікації в умовах освітнього середовища закладу вищої освіти. Результати дослідження свідчать про високий рівень зацікавленості студентів у застосуванні хмарних застосунків у майбутній професійній діяльності та прагнення постійно користуватися ними у процесі освітньої діяльності [3].

Використання різних цифрових технологій в освітньому процесі може підвищувати якість самостійної роботи учнів, а у системі вищої освіти ще й стимулювати розвиток дослідницької діяльності як викладачів, так і студентів, створювати нову дидактичну та методичну базу діяльності закладів вищої освіти, що відповідала б вимогам процесу цифровізації, сприяти інтенсифікації освітнього процесу, робити вищу освіту доступнішою. Підсумком процесу здобуття вищої освіти в умовах цифровізації має стати освоєння випускниками цифрових компетентностей – набору умінь і знань, необхідних для здійснення професійної діяльності з використанням цифрових технологій. Серед цифрових компетентностей, які мають опанувати випускники закладів освіти, можна виокремити навички роботи з прикладними програмами, цифровим обладнанням, цифровою інформацією (пошук, перетворення, передання, включення до нового масиву інформації), навички комунікації у цифровому середовищі, створення власних цифрових продуктів та інше [6].

Найбільш дієвими, простими, ефективними та безкоштовними для створення мультимедійного, інтерактивного контенту для комунікації, спільної роботи, візуалізації та гейміфікації навчання, як показує практика, є такі web сервіси: Zoom, Google Classroom, Class Dojo тощо.

Перевагами використання цифрових технологій на уроках мистецтва в початковій школі є, зокрема можливість проводити віртуальні екскурсії, прогулянки різними країнами, відвідувати музеї та національні парки. Так, учні можуть дистанційно відвідати та розширити свій світогляд завдяки платформі GoogleArts&Culture, яка проводить для користувачів віртуальні тури галереями світових музеїв, дає змогу ознайомитися з інформацією про художні твори та створювати власні віртуальні колекції. На платформі подано понад 30 віртуальних турів, 150 інтерактивних виставок, 300 тисяч фотографій та відео.

Варто зазначити, що цифрові технології використовуються у навчанні майбутніх учителів початкової школи в процесі організації різних форм навчальної діяльності, а саме: аудиторна робота; позааудиторна робота; дистанційне навчання, змішане або комбіноване навчання, яке містить елементи аудиторного та дистанційного навчання, що є досить зручним.

Застосування цифрових технологій у процесі навчання майбутніх учителів початкової школи у закладах вищої освіти підвищує професійні можливості, тим більше, що майбутній учитель повинен мати такі професійні знання, вміння, навички і досвід діяльності, які у своїй сукупності демонструють вільне використання цифрових технологій.

Використання зазначених цифрових ресурсів, їх інтеграція в освітній процес дозволяє ефективно вирішити ряд дидактичних завдань, зокрема:

- забезпечення доступу до різних освітніх онлайн-ресурсів;
- розвиток творчих та інтелектуальних здібностей студентів засобами веб-технологій;
- розвиток критичного та креативного мислення;
- формування елементів абстрактного та логічного мислення;
- розвиток активної включеності в освітній процес та пізнавальної мотивації за допомогою цифрових онлайн сервісів;
- розвиток умінь та навичок для формування мистецької компетентності;
- оптимізація самостійної роботи за рахунок мобільності, гнучкості та доступності хмарних сервісів;
- постійне професійне зростання з метою оволодіння високим рівнем цифрової грамотності;
- розвиток індивідуалізації та інтенсифікації навчання [3;6].

Процес підготовки майбутніх учителів початкової школи потребує оволодіння ними теорією та практикою використання сучасних цифрових технологій і формування в них професійно важливих компетентностей, зокрема й мистецької.

Висновки. Цифрові технології є результативними технологіями, які дають змогу підготувати особистість до активного життя в суспільстві й дозволяють редагувати, розширювати й удосконалювати, робити більш осмисленим її соціальний досвід.

Під час використання майбутніми вчителями початкової школи сучасних цифрових технологій забезпечується досягнення атмосфери співробітництва, порозуміння й доброзичливості, створюються умови для найбільш ефективного формування умінь і навичок критичного мислення, розвитку творчого потенціалу й самореалізації особистості.

Впровадження цифрових технологій забезпечує удосконалення освітнього процесу, доступність та ефективність сучасної освіти, підготовку майбутніх учителів до життєдіяльності в інформаційному суспільстві. Утім, відсутність прямих контактів між педагогом і студентом негативно впливає на якість підготовки, що може несприятливо позначитися на майбутній професійній діяльності.

Перспективи подальших розвідок з окресленої тематики вбачаємо в подальшій експериментальній перевірці готовності майбутніх учителів початкової школи до ефективного використання цифрових технологій у професійній діяльності.

References

1. Колесник Н. Є. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до використання сучасних новітніх цифрових технологій у творчій діяльності учнів. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти*. Наукові записки РДГУ, 2017. Вип. 15 (58). С. 152-155.
Kolesnyk, N. Ye. (2017). Pidhotovka maibutnix uchyteliv pochatkovoї shkoly do vykorystannia suchasnykh novitnikh tsyfrovyykh tekhnolohii u tvorchii diialnosti uchniv [Training of future primary school teachers to use the latest modern digital technology in the creative activities of students]. Rivne, Ukraine.
2. Костецька О. П. Цифрові технології в освіті. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи*: матеріали II міжнародної науково-практичної інтернет-конференції з нагоди святкування 30-річчя кафедри інформатики та методики її навчання. 8–9 листопада 2018. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2018. С. 208–210.
Kostetska, O. P. (2018). Tsyfrovі tekhnolohii v osviti [Digital Technologies in education]. Ternopil, Ukraine.
3. Кулімова Ю. Г. Використання веб-технологій у процесі психолого-педагогічної підготовки майбутніх вчителів початкової школи. *Електронне наукове фахове видання «ВІДКРИТЕ ОСВІТНЄ Е-СЕРЕДОВИЩЕ СУЧАСНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»*. 2020. (8). С. 34-41.
Kulimova, Yu. H. (2020). Vykorystannia veb-tekhnolohii u protsesi psykhologo-pedahohichnoi pidhotovky maibutnix vchyteliv pochatkovoї shkoly [Using the web-technologies in the process of psychological and pedagogical training of future primary school teachers]. Ukraine.
4. Овчарук О. В. Цифрова компетентність вчителя нової української школи. *Цифрова компетентність сучасного вчителя нової української школи*: зб. тез доповідей учасників Всеукр. наук.-практ. семінару, м. Київ, 28 лютого 2018 року. За заг. ред. О. Е. Коневщинської, О. В. Овчарук. Київ: ІТЗН НАПН України, 2018. С. 50-53.
Ovcharuk, O. V. (2018). Tsyfrova kompetentnist vchytelia novoi ukrainskoї shkoly [Digital competence of the teacher of the new Ukrainian school]. Kyiv, Ukraine.
5. Хижняк І. А., Власенко К. В., Вікторенко І. Л., Величко В. Є. Готовність майбутніх фахівців початкової освіти до застосування цифрових засобів навчання в професійній діяльності. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2021. Том 86, № 6. С. 106-122.
Khyzhniak, I. A., Vlasenko, K. V., Viktorenko, I. L., Velychko, V. Ye. (2021). Hotovnist maibutnix fakhivtsiv pochatkovoї osvity do zastosuvannia tsyfrovyykh zasobiv nachannia v profesiinii diialnosti [Readiness of future primary education specialists to use digital learning tools in professional activity]. Kyiv, Ukraine.
6. Черненко А. В. Цифрові технології у процесі навчання майбутніх учителів іноземних мов. *Збірник наукових праць «Педагогіка та психологія»*. Харків, 2019. Вип. 61. С. 193-200.
Chernenko, A. V. (2019). Tsyfrovі tekhnolohii u protsesi navchannia maibutnix uchyteliv inozemnykh mov [Digital Technologies in the Process of Teaching Future Foreign Languages Teachers]. Kharkiv, Ukraine.

Bohdanovych Liliia

ORCID 0000-0003-1968-2323

Postgraduate,
T. H. Shevchenko National University
«Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: liliabohdanovych@ukr.net

DIGITAL TECHNOLOGIES IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS

The article is devoted to the problem of preparing future primary school teachers for the use of digital technologies in art lessons. It has been determined that the use of digital resources, their integration into the educational process can effectively solve a number of didactic problems. In particular, the advantages of using digital technologies in art classes in elementary school are the opportunity to conduct virtual tours, walks in different countries, visit museums, national parks, and so on. The introduction of digital technologies ensures the improvement of the educational process, the availability and effectiveness of modern education, and the preparation of future teachers for life in the information society. The process of preparing future primary school teachers requires them to master the theory and practice of using modern digital technologies and to develop professionally important competencies, including artistic ones.

Article's purpose is to study and identify the possibilities of using digital technologies in the educational process in the preparation of future primary school teachers.

Methodology. To achieve the goal, a systematic approach and general theoretical scientific methods were used, such as analysis, synthesis and systematization of the studied material on the use of digital technologies in the educational process of future primary school teachers.

The scientific novelty of the results obtained lies in the clarification of the main advantages of using digital technologies in the process of forming their competence of future primary school teachers.

Conclusions. According to the current state of reforming the educational sphere, the article emphasizes the need to use digital technologies in the professional training of future primary school teachers in the process of developing their artistic competence.

Keywords: digital technologies in education, future primary school teacher, artistic competence, art class, primary school, vocational training.

Стаття надійшла до редакції 05.01.2023

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор Т. В. Дорошенко